

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

INKLYUZIV TA’LIM SHAROITIDA 3 – 4 SINIF O‘QUVCHILARIGA INGLIZ TILINI O‘QITISHDA SLIME (SLAYM) TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK AHAMIYATINI O‘RGANISH.

Boltabayeva Ma’rifatxon Baxromjon qizi

Namangan davlat pedagogika institute Xorijiy tillar kafedrası o‘qituvchisi

Email: boltabayevamarifat@gmail.com

+998942755577

Namangan, O‘zbekiston

Gaipova Gulrux Mamurovna

Namangan shaxar 1-sonli umumta’lim o‘rta ta’lim maktabi

Oliy toifali boshlang‘ich sinf o‘qituvchisi

+998913441482

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18674679>

Annotatsiya: Mazkur maqolada inklyuziv ta’lim jarayonida slime (slaym) texnologiyasidan foydalanishning pedagogik ahamiyati yoritib berilgan. Slime’ning sensorik, motorik, emotsional va ijtimoiy rivojlanishga ko‘rsatadigan ijobiy ta’siri tahlil qilingan. Ayniqsa, rivojlanishida turli ehtiyojlari bo‘lgan bolalar bilan ishlashda slime asosidagi mashg‘ulotlarning samaradorligi ochib berilgan. Shuningdek, maqolada slime yordamida fanlararo integratsiyani amalga oshirish, o‘quvchilarning darsga qiziqishini oshirish va ta’lim jarayonini qulay muhitda tashkil etish bo‘yicha metodik tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Slime (slaym) texnologiyasi, sensorli o‘qitish usullari, maxsus, ehtiyojli bolalar, differensial yondashuv, interfaol metodlar, ta’lim motivatsiyasi, kognitiv rivojlanish, psixologik qulay muhit, kommunikativ, kompetensiya, kreativ fikrlash, mayda motorika rivoji, ta’limda integratsiya, ta’lim samaradorligi.

Аннотация: В данной статье подчеркивается педагогическая значимость использования технологии слайма в инклюзивном образовании. Анализируется положительное влияние слайма на сенсорное, моторное, эмоциональное и социальное развитие. В частности, раскрывается эффективность занятий со слаймом в работе с детьми с различными потребностями развития. В статье также приводятся методические рекомендации по внедрению междисциплинарной интеграции с использованием слайма, повышению интереса учащихся к уроку и организации образовательного процесса в комфортной обстановке.

Ключевые слова: технология слайма, сенсорные методы обучения, дети с особыми потребностями, дифференцированный подход, интерактивные методы, образовательная мотивация, когнитивное развитие, психологически благоприятная среда, коммуникативная компетентность, творческое мышление, развитие мелкой моторики, интеграция в образование, эффективность обучения.

Abstract: This article highlights the pedagogical importance of using slime technology in inclusive education. The positive impact of slime on sensory, motor, emotional and social development is analyzed. In particular, the effectiveness of slime-based activities in working with children with

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

various developmental needs is revealed. The article also provides methodological recommendations for implementing interdisciplinary integration using slime, increasing students' interest in the lesson, and organizing the educational process in a comfortable environment.

Keywords: *Slime technology, sensory teaching methods, children with special needs, differentiated approach, interactive methods, educational motivation, cognitive development, psychologically favorable environment, communicative competence, creative thinking, fine motor development, integration in education, educational effectiveness.*

Bugungi kunda ta’lim tizimida har bir o‘quvchining individual imkoniyatlari va ehtiyojlarini inobatga olish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, inklyuziv ta’lim sharoitida rivojlanishida jismoniy, psixologik yoki intellektual xususiyatlari bo‘lgan bolalar bilan ishlashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar zarur bo‘lmoqda. Boshlang‘ich sinflarda, ayniqsa 3–4-sinflarda ingliz tilini o‘qitishda o‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda innovatsion, faol va amaliy metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Slime (slaym) texnologiyasi bugungi kunda nafaqat o‘yinchoq, balki samarali pedagogik vosita sifatida ham qaralmoqda. Uning sensorik va psixologik ta’siri o‘quvchilarning dars jarayoniga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va qulay ta’lim muhitini yaratadi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ichida slime (slaym) texnologiyasi o‘yin, tajriba va sensorik faoliyatni uyg‘unlashtirgan holda ingliz tili darslarini tashkil etish imkonini beradi. [1] Slime texnologiyasi orqali o‘quvchilarning lug‘at boyligini oshirish, og‘zaki nutqini rivojlantirish, eslab qolish qobiliyatini kuchaytirish hamda dars jarayonida ijobiy psixologik muhit yaratish mumkin. Mazkur ishda inklyuziv ta’lim sharoitida 3–4-sinf o‘quvchilariga ingliz tilini o‘qitishda slime texnologiyasidan foydalanishning pedagogik ahamiyati ilmiy jihatdan yoritiladi.

Slime — bu cho‘ziluvchan, yopishqoq va elastik modda bo‘lib, u na qattiq va na suyuq holatga to‘liq mos keladi. Ilmiy nuqtai nazardan u nonyuton suyuqliklar turkumiga kiradi. Slime birinchi marta 1976-yilda AQShning Mattel kompaniyasi tomonidan ommaviy o‘yinchoq sifatida ishlab chiqarilgan. [2] Slime dastlab ilmiy tajribalar asosida yaratilgan modda bo‘lib, keyinchalik bolalar o‘yinchog‘i va rivojlantiruvchi vosita sifatida keng tarqaldi. Hozirgi kunda slime ta’lim jarayonida, xususan, ingliz tili darslarida interfaol metod sifatida qo‘llanilmoqda.

Slime o‘zining o‘ziga xos xususiyatlari — cho‘zilishi, shaklini o‘zgartirishi, tovush chiqarishi bilan bolalarda qiziqish uyg‘otadi. Aynan shu xususiyatlari uni ta’lim jarayonida qo‘llash imkonini beradi. Slime elastik, cho‘ziluvchan va yopishqoq bo‘lib, bosim va harakat ta’sirida o‘z shaklini o‘zgartiradi. Ushbu xususiyatlar ingliz tili darslarida ranglar (colors), shakllar (shapes), harakatlar (actions) va sifatlarni (adjectives) o‘rgatishda amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Inklyuziv ta’lim — bu barcha bolalarning individual imkoniyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ularni umumta’lim jarayoniga to‘liq jalb etishni nazarda tutuvchi pedagogik tizimdir. Zamonaviy ta’limda inklyuziv yondashuv o‘quvchilar o‘rtasida tenglikni ta’minlash bilan birga, ularning ijtimoiylashuvi, muloqot ko‘nikmalari va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ingliz tili fanini o‘qitishda inklyuziv ta’lim metodlari kommunikativ yondashuv bilan uyg‘unlashib, barcha o‘quvchilarning darsda faol ishtirok etishiga sharoit yaratadi.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

Inklyuziv ta’limda slime’ dan foydalanish bir nechta muhim yo‘nalishlarda ijobiy natija beradi. Avvalo, slime sensorik stimulyatsiyani ta’minlaydi. Turli teksturalar bilan ishlash o‘quvchilarning sezgi organlarini faollashtiradi, ayniqsa autizm spektridagi bolalar uchun bu juda muhimdir.

Bundan tashqari, slime bilan ishlash mayda motorika rivojiga katta ta’sir ko‘rsatadi. Slime’ ni yog‘urish, siqish, bo‘lish jarayonlari barmoq va bilak mushaklarini mustahkamlaydi. [3] Bu esa yozuv ko‘nikmalarining rivojlanishiga zamin yaratadi va ingliz tilida (writing) yozuv ko‘nikmasini yanada oshiradi miyya faoliyatiga yaxshi ta’sir ko‘rsatadi, fikrlashni o‘stiradi, faollashtiradi va bu nutqqa ham yaxshi ijobiy ta’sir ko‘rsata oladi.

Slime nonyuton suyuqlik sifatida tashqi kuch ta’sirida qovushqoqligini o‘zgartiradi. Bu holatni ingliz tilida sodda iboralar orqali tushuntirish o‘quvchilarning fanlararo bilimlarini boyitadi va terminlarni o‘zlashtirishiga yordam beradi. Slime bilan ishlash o‘quvchilarning sezgi organlarini faollashtiradi. Ingliz tili darslarida bu jarayon “soft”, “hard”, “sticky”, “stretchy” kabi so‘zlarni amalda o‘rganish imkonini beradi.

Emotsional jihatdan slime stressni kamaytiradi, o‘quvchida ijobiy kayfiyat hosil qiladi. Slime yordamida bajariladigan mashqlar qo‘l barmoqlari harakatini rivojlantiradi, bu esa yozuv va talaffuz ko‘nikmalarining shakllanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, maxsus ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar uchun bu jarayon muhim hisoblanadi. Guruhda slime bilan ishlash esa ijtimoiy muloqot va hamkorlikni rivojlantiradi deb ayta olamiz chunki o‘rganishlar jarayonida ingliz tili o‘qitish metodikasi fani buyicha ko‘plab guruhlarda slime metod va texnologiyasini olib bordik, jarayonda talabalarga har-hil topshiriqlar berildi. Masalan mavzulashirilgan 3-sinf o‘quvchilariga so‘z boyligini oshirish, eslab qolish jarayonini mustahkamlash uchun ko‘plab mavzular berib ko‘rildi va shulardan har bir talaba o‘ziga yoqqan mavzu bo‘yicha slimedan har hil o‘yinchoqlar, hayvonchalar, gullar, multik qahramonlarini yasashdi, keyin esa ular yuqori kurs talabalari bo‘lganligi uchun har biri yozuv ko‘nikmasini oshirish maqsadida qilingan ish boyicha to‘rtadan gap yozdi obyektga tegishli bunga 5-7 minut vaqt sarfladi talabalar va har biri bitta hikoya shakllanishiga qadar ketma ketlikda o‘qib chiqishdi, bu bilan ularning (reading) o‘qish ko‘nikmasini oshishiga yordam berildi, albatta bu talabalarda yangi samarali metod deb topildi va ular ham amaliyot jarayonida ushbu ko‘rsatmalarga binoan darslar tashkillashdi, kamchiliklar bartaraf etildi, muhokamalar qilindi va yangi goyalarni tug‘ilishiga yordam berishdi.

Inklyuziv ta’limda slime tushunchasi yangi bo‘lib— bu barcha bolalarning individual imkoniyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ularni umumta’lim jarayoniga to‘liq jalb etishni nazarda tutuvchi pedagogik tizimdir. [4] Zamonaviy ta’limda inklyuziv yondashuv o‘quvchilar o‘rtasida tenglikni ta’minlash bilan birga, ularning ijtimoiylashuvi, muloqot ko‘nikmalari va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ingliz tili fanini o‘qitishda inklyuziv ta’lim metodlari kommunikativ yondashuv bilan uyg‘unlashib, barcha o‘quvchilarning darsda faol ishtirok etishiga sharoit yaratadi. [5] Slime bilan ishlash dars jarayonida ijobiy emotsional muhit yaratadi. Ingliz tilida sodda dialog va buyruqlarni bajarish jarayoni o‘quvchilarda o‘ziga ishonchni oshiradi va nutqiy faollikni kuchaytiradi. Buni isboti o‘laroq oliy ta’limda ham yetarlisha inklyuziv ta’lim oluvchilar bor, xorijiy til va adabiyoti yonalishida taxsil olayotgan talaba bilan ushbu yangicha metodni qollaganimizda u o‘zining qilgan ishlari va bu slime Metodi qanchalik yordan berganligini ko‘rishimiz mumkin. Masalan: ushbu talabaning chap qo‘l va oyoqlarida nuqsonli ammo jarayon

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

mobaynida avvaliga topshiriqlarni bajarishga biroz qiynaldi, har hil muammoli vaziyatlar bo‘ldi, keyin esa asta sekinlik bilan uddalay boshladi, dastlab shakllar yasadi, doira, tortburchak, ushburchak va boshqalar, keyin esa ularni birlashtirdi va odam ko‘rinishini shakllantirdi, bu bilan bolani yangi so‘z o‘rganishiga, yodda saqlab qolishiga, miyya motorikasini rivojlanishiga katta yordam berganligimizni ko‘rishimiz mumkin. Bundan tashqari slimeni ushlash, shakllarga keltirish mobaynida miyya faoliyatini yanada tez ishlashiga, barmoqlarning ichidagi qon aylanish faoliyatini oshirishda yordam beradi. Umidjonning fikriga ko‘ra bu zavqli va maroqli dars bo‘lganligi haqida o‘z fikr mulohazalarini aytdi, chunki dars davomida ingliz tilini o‘qituvchi sifatida shakllanishi va o‘zi o‘quvchilarga na‘muna asosida tushuntirib berishi uchun avvalo o‘zi yaxshi mukammal bilib olishi haqida ta‘kidlab o‘tdi. Eng muhim jihatlaridan biri inkyuziv ta‘limda xavfsiz ingredientlardan foydalanish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish zarurdir.

Slime texnologiyasini turli fanlar bilan ham integratsiya qilish mumkin. Masalan, kimyo va fizika darslarida moddalarning xossalarni o‘rganishda, san‘at darslarida esa ranglar va dizayn bilan ishlashda slime‘dan foydalanish samarali natija beradi. [6] Slime bilan ishlashda sanitariya-gigiyena qoidalari rioya qilish muhim. O‘qituvchi mashg‘ulotlarni ingliz tilidagi qisqa va tushunarli ko‘rsatmalar asosida olib borishi, barcha o‘quvchilarning faol ishtirokini ta‘minlashi zarur.

Xulosa qilib aytganda, slime texnologiyasi inklyuziv ta‘lim jarayonida samarali pedagogik vosita sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. U o‘quvchilarning sensorik sezgirligini oshirish, mayda motorikasini rivojlantirish, emotsional barqarorlikni ta‘minlash hamda ijtimoiy muloqot ko‘nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Slime bilan ishlash jarayonida har bir o‘quvchi o‘z imkoniyatlari doirasida faol ishtirok etadi, bu esa inklyuziv ta‘limning asosiy tamoyillaridan biri bo‘lgan tenglik va ishtirokni ta‘minlaydi. Ushbu texnologiya 3–4-sinf o‘quvchilarining ingliz tiliga bo‘lgan qiziqishini oshiradi, ularning nutqiy, sensorik va emotsional rivojlanishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi hamda ta‘lim jarayonini yanada interfaol va samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Shuningdek, slime asosidagi mashg‘ulotlar dars jarayonini jonlantirib, o‘quvchilarda fanga bo‘lgan qiziqishni oshiradi, mustaqil fikrlash va ijodkorlikni rivojlantiradi. Shu sababli, slime texnologiyasidan ta‘lim jarayonida maqsadga muvofiq va tizimli foydalanish inklyuziv ta‘lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Slime texnologiyasi inklyuziv ta‘limda samarali va universal pedagogik vosita bo‘lib, o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi. Uni maqsadli va tizimli qo‘llash orqali ta‘lim sifatini oshirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. G‘ofurov N. , Yo‘ldoshev J. Inklyuziv ta‘lim asoslari. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020. – 180 b.
2. Karimova D. B. Maxsus pedagogika va inklyuziv ta‘lim metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019. – 156 b.
3. Ochilov M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Innovatsiya, 2018. – 212 b.
4. Marifatkhon Boltabayeva. (2025). The Clash Of Religious and Secular Views In Graham Greene’s Works. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 6(3), 8. <https://doi.org/10.47134/emergent.v4i1.64>
5. Katz D. A. Guar Gum Slime Experiments. – Journal of Chemical Education, 2017.

“Xotin-qizlar ilmda: tiklanish, yuksalish va taraqqiyot sari qadamlar” mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materillari to‘plami. NamDPI – 2026-yil, 11-fevral

6. Saydaliyeva, M. (2024). The Role and Importance Of Modern Technologies In The Formation Of Oral Speech. *Innovative Technologica: Methodical Research Journal*, 3(4). <https://doi.org/10.47134/innovative.v3i4>. 131

7. G‘ulomova S. Sh. *Boshlang‘ich ta’limda o‘yin texnologiyalaridan foydalanish*. – Toshkent: Sharq, 2017. – 144 b.

8. Shaxlo, M. M. (2025). Designing an english for business purposes (ebp) course: a task-based and problem-based approach for pre-intermediate business professionals. *Prospects of teaching english for professional purposes in non–philological higher education institutions: problems and solutions*, 518-525.

9. Nosirova, S. Y. , & Umarjonova, S. (2025, December). THE ROLE OF COMICS IN TEACHING ENGLISH TO YOUNG LEARNERS. In *International Conference Platform* (No. 6, pp. 171-172).

10. HISTORY OF THE MITANNI STATE. (2025). *Western European Journal of Linguistics and Education*, 3(03), 52-54. <https://westerneuropeanstudies.com/index.php/2/article/view/2178>